

**Biografia d'Eduardo De Filippo, publicada a
L'Art de la comèdia. Homenatge a Eduardo De Filippo.
Sant Andreu Teatre / Institut Italià de Cultura de
Barcelona, 1992.**

1900: Neix, el 24 de maig, fill d'un dels monstres del teatre napolità de l'època, l'autor, actor i director Eduardo Scarpetta, i de Luisa De Filippo, soltera. No serà fins als 11 anys que s'adonarà que és fill de pares desconeguts: «Per a mi fou un gran xoc. La curiositat malsana de la gent que m'envoltava no m'ajudà certament a trobar un equilibri afectiu i psíquic. És per això que si, d'una banda, estava orgullós del meu pare, en la companyia del qual vaig debutar als quatre anys en el paper d'un japonès a la paròdia de l'opereta *La Geisha*, d'una altra banda, sofria, m'ofegava, presoner en una espessa malla de xafarderies, de safareig, de malvolença. Em sentia rebutjat o tolerat, ridiculitzat, perquè era diferent».

1900-1913: Juntament amb els seus germans, Titina i Peppino, alterna els estudis amb aparicions a les comèdies del pare.

1913: Interrompent els seus estudis, entra a treballar a la companyia de l'actor Enrico Altieri als teatres de San Ferdinando, Orfeo i Trianon de Nàpols, on pren contacte amb la tradició teatral napolitana. A partir d'ara es converteix en autodidacte, es dedica a la música i a la lectura dels grans autors del teatre universal.

1914-1920: Treballa, de forma estable, en la companyia del seu pare, que ara dirigeix Vincenzo Scarpetta. A més d'actor, hi fa les tasques més diverses, des d'apuntador a noi dels encàrrecs.

1920: Mentre fa el servei militar a Roma, escriu la seva primera comèdia, *Farmacia di turno*; en acabar s'incorpora a la companyia de Francesco Corbinci.

1921-1925: Treballa en diverses companyies i es guanya fama com a actor còmic. Mentrestant continua escrivint, entre d'altres la seva primera comèdia en tres actes, *Uomo e galantuomo*, i *Ditegli sempre di sì* i *Chi è cchiù felice 'e me*, totes elles en napolità. El 1925 mor el seu pare, Eduardo Scarpetta, i Eduardo actua per primer cop a Milà i a Roma.

1927: Entre un anar i venir de companyia en companyia, s'associa amb Michele Galdieri i representen a Nàpols *La rivista... che non piacerà*, que obté un èxit rotund. Insatisfet i desitjós d'ampliar la seva formació, entra a la companyia Carini-Gleck-Falconi-Pilotto, que representava peces de Dario Nicodemi, Forzano i altres autors de l'època.

D'aquest any és també la seva primera posada en escena, *Douce Sorrente*, una comèdia musical d'E. L. Murolo.

1928: Es casa amb l'americana Dorothy Pennington, matrimoni que dura pocs mesos, però que no serà anul·lat fins l'any 1952.

1930: Amb els seus germans entra a la companyia Molinari, que té seu estable al Teatro Nuovo de Nàpols. Aquest mateix any estrenaran *Sik-Sik l'artefice magico*, un dels seus primers grans èxits.

1931: Amb els seus germans, Titina i Peppino, crea el teatre Umoristico I De Filippo, una petita companyia que debuta el 25 de desembre al cine-teatre Kursaal amb *Natale in casa Cupiello*, que és un èxit clamorós i es prorroga fins el maig de 1932.

1932-1936: Els De Filippo actuen al Teatre Sannazaro, on representen obres d'Eduardo i de Peppino, així com d'altres autors de l'època, entre ells Pirandello, de qui, en versió napolitana, estrenen *Liola*, *Il berretto a sonagli* i l'adaptació del conte *L'abito nuovo*. La companyia es trasllada també a Milà i la crítica comença a prendre's seriosament la tasca d'Eduardo com a autor.

1937: Durant el rodatge d'un film amb Alida Valli, contrau el tifus que el col·loca a les portes de la mort. Luigi Antonelli, crític d'*Il Giornale d'Italia* prepara una necrològica on diu: «Per interpretar un personatge, Eduardo començava voltant-lo des de lluny com si tingués una certa prevenció a enfrontar-s'hi. A poc a poc se li apropava, el provocava, començava a acaronar-lo, a burlar-se'n tendrament, fins que finalment s'hi identificava per riure-hi i plorar-hi alhora».

1940-1944: En esclatar la II Guerra Mundial, la companyia és al Quirino de Roma. Durant aquests anys difícils, la companyia es reclou al teatre Diana de la seva ciutat. El 1942 presenten a Florència *Io, l'erede*, obra important que inaugura la segona etapa de la producció dramàtica d'Eduardo. El 1944 mor la mare i les relacions entre

Eduardo i Peppino es deterioren fins que, el mes de desembre, la companyia es dissol.

1945: Amb la seva germana, Eduardo funda una nova companyia, Teatro di Eduardo, i el 25 de març, en una Nàpols devastada per la guerra, estrenen *Napoli milionaria!*, obra d'una gran maduresa, que marca un punt d'inflexió en la seva obra i que obté un èxit sensacional a tota Itàlia. «Finalment, podria canviar la meva manera d'escriure; mentre que durant el feixisme havia hagut d'amagar la veritat social sota el grotesc i l'absurd per no ser censurat, ara podria parlar obertament i assajar la forma teatral a la qual sempre havia aspirat i que és, d'altra banda, la més antiga: la correspondència ideal entre vida i espectacle, la fusió de vegades harmoniosa de vegades grinyoladissa entre riures i llàgrimes, grotesc i sublim, drama i comèdia; abandonaria aquest artifici escènic, la divisió neta entre farsa i tragèdia».

1946-1950: Durant aquesta època escriu i estrena alguns dels seus grans títols: *Questi fantasmi!*, *Filumena Marturano*, *Le bugie con le gambe lunghe*, *La grande magia*, *Le voci di dentro*.

1950-1953: Durant dues temporades s'allunya del teatre, fa d'actor de cinema, i fins i tot dirigeix versions d'alguna de les seves obres. En la mateixa època es dedica a la reconstrucció del teatre San Ferdinando de Nàpols, que inaugura el 21 de gener de 1954 amb un repertori d'autors napolitans i on s'instal·la una companyia estable, la Scarpettiana, encarregada d'escenificar el repertori napolità.

1954-1960: Torna al teatre —ara sense Titina— amb l'estrena de *Mia famiglia*. D'aquesta època són *Bene mio*, *core mio* i *Sabato, domenica e lunedì*. El 1956 es casa amb Thea Prandi, mare dels seus dos fills, Luca i Luisella. La fama d'Eduardo traspasa les fronteres i les seves obres són representades a Moscou, París, Atenes, Varsòvia, Madrid, Viena, Berlín...

1961-1963: Tres cops molt durs marquen aquests anys: la mort de la seva filla Luisella —que mai no arribarà a superar—, la de la seva dona Thea i la de la germana, Titina. D'aquesta època és *Il sindaco del Rione Sanità*.

1964-1970: La seva evolució el du cada vegada més cap a obres menys naturalistes i així escriu, entre d'altres, *Il figlio*

di *Pulcinella*, *L'arte della commedia*, *Il cilindro*, *Il contratto* i *Il monumento*. Rep el premi Simoni per la seva fidelitat al «Teatro di Prosa».

1972: Rep el premi cultural més important del seu país, l'Antonio Feltrinelli, concedit per L'Accademia dei Lincei.

1973: Escriu i estrena la seva darrera comèdia, *Gli esami non finiscono mai*. El mateix any, l'Old Vic de Londres li estrena *Sabato, domenica e lunedì*, dirigida per Zefirelli i interpretada per Laurence Olivier.

1974: El seu cor comença a flaquejar i li implanten un marcapassos. Els impostos l'obliguen a vendre el teatre San Ferdinando de Nàpols i inicia una col·laboració amb la RAI per escenificar quatre peces d'Eduardo Scarpetta.

1975: Pel conjunt de la seva activitat, rep el premi Pirandello de teatre de mans del president italià Leone.

1977: Es casa amb Isabella Quarantotti, presenta al Festival dei Due Mondi de Spoleto *Napoli milionaria!* com a llibret d'òpera amb música de Nino Rotta. *Filumena Marturano* obté un èxit rotund a Londres i és nomenat Doctor Honoris Causa per la Universitat de Birmingham.

1980-1983: Es retira de l'escena i confia la companyia al seu fill Luca. És nomenat Doctor Honoris Causa per la Universitat de Roma i senador vitalici pel president Sandro Pertini. Diu al *Corriere della Sera*: «Accepto en nom del teatre. Però jo continuaré sent sempre Eduardo i no el senador». S'ocupa d'un projecte de recuperació dels joves reclusos en les presons de menors i comença les seves classes de dramaturgia, primer a la Pergola de Florència i després a la Universitat de Roma «La Sapienza».

1984: Conclou una magnífica traducció al napolità de *La tempestat* de Shakespeare. Mor a Roma el 31 d'octubre.